

Sygn. akt III AUa 368/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 stycznia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jolanta Hawryszko (spr.)
Sędziowie:	SSA Urszula Iwanowska SSO del. Aleksandra Mitros
Protokolant:	St. sekr. sąd. Elżbieta Kamińska

po rozpoznaniu w dniu 26 stycznia 2016 r. w Szczecinie

sprawy B. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o odmowę stwierdzenia nieważności decyzji z dnia 25.11.2002r. wydanej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.

na skutek apelacji ubezpieczonego

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 24 lutego 2015 r. sygn. akt VII U 1424/13

1. oddała apelację,
2. przyznaje radcy prawnemu M. B. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Szczecinie kwotę 120 (sto dwadzieścia złotych) zł powiększoną o kwotę podatku od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej ubezpieczonemu z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Urszula Iwanowska SSA Jolanta Hawryszko SSO del. Aleksandra Mitros

III AUa 368/15

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. decyzją z 25.04.2013, po rozpatrzeniu wniosku B. S., na podstawie art. 158 § 1 k.p.a. w zw. z art. 156 § 1 k.p.a. oraz art. 124 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, odmówił stwierdzenia nieważności decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. z 25.11.2002 w przedmiocie podjęcia wypłaty renty rodzinnej w nowej wysokości, tj. po korekcie danych wprowadzonych do systemu w zakresie okresu przyjętego do wyliczenia podstawy wymiaru świadczenia.

Organ rentowy wskazał, że brak było podstaw prawnych do stwierdzenia nieważności decyzji z 25.11.2002 ponieważ nie stwierdzono wad, o których mowa w art. 156 § 1 k.p.a.

Z powyższą decyzją nie zgodził się wnioskodawca B. S., domagając się zmiany przez stwierdzenie nieważności decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. z 25.11.2002 i następujących po niej decyzji waloryzujących. W uzasadnieniu wskazał, że decyzją z 5.08.2002 Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. przyznał mu rentę rodzinną po zmarłej żonie C. w wysokości 1.277,32 zł, natomiast po zmianie miejsca zamieszkania decyzją z 25.11.2002 Oddział w R. ustalił rentę w wysokości 733,92 zł. W ocenie powoda decyzja ta została wydana z rażącym naruszeniem prawa, ponieważ (...) Oddział w R. nie zawiadomił go o wszczęciu postępowania w sprawie ponownego ustalenia podstawy wymiaru renty rodzinnej, czym naruszył przepis art. 61 § 4 k.p.a., a decyzja wbrew dyspozycji art. 107 § 1 k.p.a. nie wskazywała podstawy prawnej i faktycznej zmniejszenia kwoty renty rodzinnej. Decyzja nie została stronie doręczona, co przesądzało o naruszeniu art. 109 § 1 k.p.a. Zaskarżona decyzja została wydana z rażącym naruszeniem art. 114 ust. 1 ustawy FUS w wersji obowiązującej w 2002.

W odpowiedzi na odwołanie pozwany organ rentowy wniósł o jego oddalenie w całości, podtrzymując argumentację, jak w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy w Szczecinie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 24 lutego 2015r. oddalił odwołanie i przyznał koszty pomocy prawnej udzielonej ubezpieczonemu z urzędu.

Sąd okręgowy ustalił, że B. S. i C. B. związek małżeński zawarli 16.01.1960. C. S. zmarła 21.07.2002 będąc uprawnioną do emerytury kolejowej. W dniu 30.07.2002 B. S. wystąpił do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. o wypłatę renty rodzinnej po zmarłej żonie, którą przyznano od 21.07.2002. Do ustalenia wysokości renty rodzinnej przyjęto dotychczasową podstawę emerytury kolejowej zmarłej. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 250 %, a podstawa wymiaru po waloryzacji od 1.06.2002 wyniosła 3.176,98 zł przy kwocie bazowej 666,96 zł, wysokość świadczenia 1.277,32zł. W listopadzie 2002 roku B. S. przeprowadził się do R.. Decyzją z 5.11.2002 (...) Oddział w S. wstrzymał wypłatę renty rodzinnej od 1.12.2002 i poinformował, że od grudnia 2002 rentę rodzinną będzie wypłacał (...) Oddział w R.. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. decyzją z 25.11.2002 podjął wypłatę renty, jednocześnie stwierdził, że doszło do zawyżenia wysokości świadczenia wypłacanego C. S., a następnie uprawnionemu do renty rodzinnej B. S. ponieważ wcześniej do systemu błędnie wprowadzono okresy przyjęte do wyliczenia podstawy wymiaru emerytury zmarłej żony ubezpieczonego (okres od grudnia 1984 do listopada 1985 zamiast od grudnia 1987 do listopada 1988). W związku z tym organ rentowy, w oparciu o prawidłowe dane przeliczył rentę rodzinną B. S.. Do ustalenia podstawy wymiaru renty rodzinnej przyjęto wynagrodzenie, które stanowiło podstawę wymiaru składek z ostatnich czterech kwartałów kalendarzowych, tj. od 1.12.1987 do 30.11.1988. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 116,32%, podstawa wymiaru po waloryzacji od 1.06.2002 wyniosła 1.478,20 zł przy kwocie bazowej 666,96 zł, wysokość świadczenia 732,92 zł. B. S. nie odwołał się od decyzji z 25.11.2002 i aż do kwietnia 2012 nie podejmował żadnych czynności dla wzruszenia decyzji. W kwietniu 2012 i w lipcu 2012 ubezpieczony zwracał się do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. o ponowne przeliczenie renty rodzinnej po zmarłej żonie, domagając się wznowienia postępowania administracyjnego w tym zakresie i stwierdzenia nieważności decyzji z listopada 2002. B. S. powoływał się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 28.02.2012 w sprawie K 5/2011.

Sąd okręgowy wskazał, że w dacie decyzji z 25.11.2002 art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie przewidywał możliwości ponownego ustalenia wysokości świadczenia, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji okazało się, że przedłożone dowody nie dawały podstaw do ustalenia prawa do emerytury lub renty albo ich wysokości. Możliwość wzruszenia prawomocnej decyzji była dopuszczalna, o ile po uprawomocnieniu się decyzji zostały przedłożone nowe dowody lub też ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość. W realiach sprawy organ emerytalno-rentowy, ustalając wysokość należnej powodowi renty rodzinnej miał wszelkie dowody pozwalające na ustalenie wysokości świadczenia w należnej, prawidłowej wysokości. Wyłącznie sprawą organu rentowego pozostawało, że do systemu wprowadzone zostały błędne dane, skutkiem czego należna powodowi renta została zawyżona. Stąd też przepis art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie dawał w 2002 roku podstawy do ponownej weryfikacji należnego świadczenia. Niemniej sąd

okręgowy rozważył, że żaden przepis tak ustawy o emeryturach i rentach z FUS jak i ustawy SUS nie zawiera normy pozwalającej na stwierdzenie nieważności decyzji. Stosownie jednak do treści art. 124 ustawy o emeryturach i rentach z FUS – „w postępowaniu w sprawach o świadczenia określone w ustawie stosuje się przepisy kodeksu postępowania administracyjnego, chyba że niniejsza ustawa stanowi inaczej”. Bardziej tę kwestię reguluje przepis art. 83a ustawy System ubezpieczeń społecznych (skr. s.u.s.) wskazując: „Decyzje ostateczne Zakładu, od których nie zostało wniesione odwołanie do właściwego sądu, mogą być z urzędu przez Zakład uchylone, zmienione lub unieważnione, na zasadach określonych w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego”. W myśl art. 156 § 1 k.p.a. organ administracji publicznej stwierdza nieważność decyzji, która:

- 1)wydana została z naruszeniem przepisów o właściwości;
- 2)wydana została bez podstawy prawnej lub z rażącym naruszeniem prawa;
- 3)dotyczy sprawy już poprzednio rozstrzygniętej inną decyzją ostateczną;
- 4)została skierowana do osoby niebędącej stroną w sprawie;
- 5)była niewykonalna w dniu jej wydania i jej niewykonalność ma charakter trwały;
- 6)w razie jej wykonania wywołałaby czyn zagrożony karą;
- 7)zawiera wadę powodującą jej nieważność z mocy prawa.

§ 2. Nie stwierdza się nieważności decyzji z przyczyn wymienionych w § 1 pkt 1, 3, 4 i 7, jeżeli od dnia jej doręczenia lub ogłoszenia upłynęło dziesięć lat, a także gdy decyzja wywołała nieodwracalne skutki prawne”.

Z kolei przepis art. 157 reguluje kwestię właściwości organów powołanych do stwierdzenia nieważności decyzji wskazując: „Właściwy do stwierdzenia nieważności decyzji w przypadkach wymienionych w art. 156 jest organ wyższego stopnia, a gdy decyzja wydana została przez ministra lub samorządowe kolegium odwoławcze - ten organ. Postępowanie w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji wszczyna się na żądanie strony lub z urzędu”. Sąd okręgowy zauważył, że decyzję, która zdaniem powoda winna być uznana za nieważną wydał (...) Oddział w R., zatem o jej ewentualnej nieważności nie mógł orzekać (...) oddział ZUS. Organem właściwym do stwierdzenia nieważności decyzji ZUS w przedmiocie ustalenia wysokości renty jest, w ocenie sądu minister właściwy do spraw zabezpieczeń społecznych - art. 66 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w zw. z art. 157 § 1 k.p.a. Ponadto do decyzji ZUS, od których przysługuje odwołanie do właściwego sądu powszechnego (art. 83 ust. 2 ustawy sus) nie można zaliczyć decyzji w przedmiocie stwierdzenia nieważności decyzji ZUS. Rozstrzygnięcie w sprawie nieważności podejmowane jest przez organ administracji publicznej, tak więc orzekanie w tej kwestii przez sąd powszechny byłoby naruszeniem kompetencji właściwego organu administracji publicznej. Sąd Okręgowy ostatecznie uznał, że decyzja (...) oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych była w konsekwencji prawidłowa.

Apelację od wyroku złożył ubezpieczony zarzucając naruszenie prawa materialnego i procesowego, a w szczególności art. 156 §2 k.p.a. w zw. z art. 114 ust. 1 ustawy FUS i w zw. z art. 83 ust. 1 pkt.5 i ust. 2 s.u.s. przez przyjęcie że od decyzji odmawiającej stwierdzenia nieważności wydanej bez podstawy prawnej decyzji zmieniającej wymiar renty rodzinnej, nie przysługuje odwołanie do sądu powszechnego, a nadto przyjęcie, że orzeczenie ZUS jest zgodne z ww. przepisami. Apelujący wnioskował o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającej go decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. z 25.04. 2013 r. i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania jednostce właściwej organu, ewentualnie o uchylenie ww. wyroku oraz zaskarżonej decyzji organu i stwierdzenie nieważności decyzji (...) Oddział w R. z 25.11.2002 r. oraz decyzji waloryzujących ustaloną w niej rentę rodzinną. Ubezpieczony nie podzielił wywodów sądu o braku kompetencji sądu powszechnego do stwierdzenia nieważności decyzji wydanej przez ZUS. Prawdą jest, że art. 124 ustawy FUS odsyła w określonym zakresie do przepisów k.p.a. Jednakże kodeks postępowania administracyjnego w art. 181 k.p.a. stanowi, że organy odwoławcze właściwe w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych określone zostały przez przepisy odrębne. Organy te w toku postępowania stosują przepisy

k.p.a. w zakresie nieuregulowanym odrębnie (art. 180 k.p.a.). Decyzja odmawiająca stwierdzenia nieważności decyzji ustalającej wymiar renty rodzinnej jest decyzją indywidualną, o której mowa w art. 83 ust. 1 s.u.s. Wobec powyższego w świetle ust. 2 art. 83 s.u.s. stronie przysługuje odwołanie od takiej decyzji do sądu. Sąd I instancji w sposób nieuprawniony twierdzi, że art. 83 ust.2 s.u.s. nie dotyczy odwołań od decyzji w przedmiocie stwierdzenia nieważności decyzji ZUS dotyczącej, jak tutaj, wymiaru renty rodzinnej. Zdaniem ubezpieczonego wszelkie rozstrzygnięcia dotyczącej decyzji rentowej podlegają kontroli w drodze sądowej. Niezrozumiałe jest odwoływanie się przez Sąd do treści art. 83a u.s.u.s. Przepis ten dotyczy innych sytuacji niż przedmiotowa sprawa. Ma on zastosowanie wówczas, gdy po uprawomocnieniu się decyzji pojawią się nowe okoliczności lub dowody, które istniały przed wydaniem decyzji i mają wpływ na jej treść. Drugi przypadek zastosowania trybu określonego w tym przepisie to działanie organu z urzędu. Ubezpieczony nie wnosił w niniejszym przypadku o ponowne ustalenie prawa, a organ nie działał z urzędu. Poza tym tryb ten nie ma zastosowania do ustalenia uprawnień do świadczeń emerytalno-rentowych i ich wysokości. Sąd Najwyższy w uchwale 7 sędziów z 23.03.2011 r. sygn. akt IUZP 3/10, stanowiącej zasadę prawną stwierdził, że przedmiotem orzeczenia sądu w postępowaniu odwoławczym od decyzji ZUS może być „unieważnienie decyzji”. Dopuszczalność drogi sądowej w takim przypadku, potwierdził również Sąd Apelacyjny w Szczecinie w postanowieniu z 14 maja 2014 r. w sprawie III AUz 54/14.

Sąd apelacyjny rozważył sprawę i uznał, że apelacja była niezasadna.

Należy podkreślić, że istota postępowania przed sądem powszechnym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, określona regulacją art. 83 s.u.s. sprowadza się do wyznaczenia sądowi merytorycznej kompetencji w zakresie rozpoznania spraw o roszczenia w sensie materialnoprawnym., co wprost wynika z katalogu spraw ujętego w art. 83 ust. 1 s.u.s. W każdym indywidualnym przypadku będą to zatem sprawy zaistniałe wskutek zgłoszenia roszczeń materialnoprawnych w zakresie realizacji konkretnych praw. Istota cywilnego postępowania sądowego w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych wyklucza zatem procedurę administracyjną, a w szczególności weryfikację prawidłowości jej stosowania w postępowaniu przed organem rentowym. Niezależnie bowiem od uchybień proceduralnych organu rentowego popełnianych na gruncie procedury administracyjnej, przy rozstrzyganiu o indywidualnych prawach wnioskujących podmiotów, w razie odwołania od decyzji organu, sąd powszechny zawsze będzie rozstrzygał o tym prawie, i to na gruncie prawa materialnego, a nie na podstawie procedury administracyjnej. Innymi słowy, z treści art. 83 s.u.s. można wnioskować, że sąd powszechny jest sądem prawa, a nie procedury administracyjnej, jak to się dzieje w przypadku sądów administracyjnych.

Słusznie wskazał sąd okręgowy, że żaden przepis tak ustawy o emeryturach i rentach z FUS, jak i ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie zawiera normy pozwalającej na stwierdzenie nieważności decyzji. Niemniej organ rentowy w toku postępowania stosuje przepisy procedury administracyjnej w zakresie nieuregulowanym odrębnie (art. 180 k.p.a.). Wskazana kompetencja wynika też z art. 124 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Natomiast zgodnie z art. 83a ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych Decyzje ostateczne Zakładu, od których nie zostało wniesione odwołanie do właściwego sądu, mogą być z urzędu przez Zakład uchylone, zmienione lub unieważnione, na zasadach określonych w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego. W takim przypadku, jakkolwiek organ rentowy jest władny unieważnić z urzędu decyzję na podstawie przepisów procedury administracyjnej, to decyduje o indywidualnym prawie podmiotu o jakim mowa w art. 83 ust. 1 s.u.s. a uprawnionemu będzie przysługiwał tryb odwoławczy uregulowany w art. 83 s.u.s. i ostatecznie sąd powszechny będzie rozstrzygał o roszczeniu materialno prawnym, które było przedmiotem decyzji Zakładu, nie zaś o prawidłowości stosowania procedury administracyjnej (tak SN w cytowanej uchwale z 23.03.2011 r.).

W zakresie rozpatrywania indywidualnych spraw w rozumieniu art. 83 ust 1 s.u.s., w ocenie sądu apelacyjnego przepisy ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i ustawy oraz ustawy emerytalno-rentowej przewidują odrębną procedurę, która na poziomie rozpoznawania sprawy przez Zakład opiera się na kodeksie postępowania administracyjnego, natomiast na etapie rozpoznawania sprawy przez sąd powszechny, na kodeksie postępowania cywilnego. Sprawa, która trafia do sądu powszechnego jest zatem zawsze sprawą w sensie materialnoprawnym o prawo jakiegoś podmiotu. Należy przy tym zaznaczyć, że jeżeli indywidualna sprawa, w rozumieniu art. 83 ust 1 s.u.s., czyli o prawo, została już wcześniej rozstrzygnięta, to wzruszenie takiej decyzji może opierać się jedynie na podstawie ustawy o systemie

ubezpieczeń społecznych art. 83a, zaś w odniesieniu do świadczeń z ustawy emerytalno-rentowej, na podstawie jej przepisów z działu VIII rozdziału 3, w tym art. 114, który reguluje swoistą instytucję wznowienia postępowania. Zdaniem sądu apelacyjnego wskazane przepisy wykluczają możliwość stosowania procedury administracyjnej w zakresie możliwości stwierdzenia nieważności decyzji Zakładu rozstrzygającej indywidualną sprawę w rozumieniu art. 83 ust 1 s.u.s. i jako takie stanowią *lex specialis*. Tym samym stosowanie procedury administracyjnej wyklucza art. 124 ustawy emerytalno-rentowej.

W rozpatrywanej sprawie żądanie ubezpieczonego, sformułowane wprost do sądu, nie ma charakteru materialnoprawnego, bowiem zgłosił roszczenie o stwierdzenie nieważności decyzji z 25 kwietnia 2013 r., na podstawie której ZUS odmówił stwierdzenia nieważności decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. z 25.11.2002 w przedmiocie podjęcia wypłaty renty rodzinnej w nowej wysokości, tj. po korekcie danych wprowadzonych do systemu w zakresie okresu przyjętego do wyliczenia podstawy wymiaru świadczenia. Ubezpieczony zatem nie zgłosił roszczenia w rozumieniu art. 83 s.u.s. o indywidualne prawo. Natomiast prawo takie oczywiście leży u podłoża roszczenia o stwierdzenie nieważności decyzji, bowiem ubezpieczony w istocie żąda renty w wysokości ustalonej decyzją z 5.08.2002 przyznającą rentę rodzinną. Decyzją z 25.11.2002 r. wydaną z urzędu wskutek zmiany miejsca zamieszkania przez oddział ZUS w R. obniżono wysokość świadczenia. Ubezpieczony nie zakwestionował tej decyzji. Przy czym w stanie sprawy podstawą prawną wydania decyzji z 25.11.2002 r. nie był cytowany wyżej art. 83a ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Zatem brak było bezpośredniego przełożenia czynności ZUS na procedurę administracyjną. W kwietniu 2012 r. ubezpieczony złożył wniosek o przeliczenie renty rodzinnej na stałą sumę rzędu 1077 zł. Wniosek ponowił w lipcu 2012 r. Organ rentowy wniosek potraktował jako żądanie wznowienia postępowania i decyzją z 22.08.2012 r. wydaną na podstawie art. 145 k.p.c. odmówił wznowienia oraz uchylecia decyzji z 25.11.2002 r. Odwołanie ubezpieczonego od ww. decyzji zostało oddalone w dwóch instancjach sądowych. Powyższe okoliczności wskazują więc, że wszystkie czynności, które ubezpieczony podejmował miały na celu sądowe zweryfikowanie jego indywidualnej sprawy o wysokość renty rodzinnej. W takim zakresie przedmiotowym jednak roszczenie ubezpieczonego zostało rozstrzygnięte prawomocną decyzją Zakładu z 25.11.2002 r., od której ubezpieczony nie złożył odwołania, tym samym świadomie pozbawiając się możliwości merytorycznej weryfikacji decyzji. Nie jest prawdą twierdzenie ubezpieczonego, że nie wiedział o decyzji, zważywszy, że w aktach rentowych znajduje się jego korespondencja z Zakładem. Ubezpieczony mógł również złożyć odwołanie od decyzji z listopada 2002 r. z wnioskiem o przywrócenie terminu, niemniej wskutek zaniechania, przekroczenie terminu stało się rażące, a jako takie nie daje szans na powodzenie czynności.

W takim stanie sprawy sąd apelacyjny przyjął, że istotą żądania ubezpieczonego jest wysokość renty rodzinnej i w tym zakresie postępowanie prawomocnie się zakończyło. Należy podkreślić, że ubezpieczony miał możliwość pełnego wyjaśnienia wszystkich spornych kwestii, faktycznych i prawnych na drodze sądowej przed sądem powszechnym (ubezpieczeń społecznych), a sąd orzekłby wówczas o istocie sporu (świadczeniu) - por. uchwałę siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 23 marca 2011 r., I UZP 3/10, OSNP 2011 nr 17-18, poz. 233. Niemniej wskutek zaniechania pozbawił się tej możliwości. Natomiast przepisy ustawy emerytalno-rentowej dział VIII rozdział 3., jako *lex specialis* wykluczają w zakresie indywidualnego roszczenia o wysokość renty rodzinnej stosowanie procedury administracyjnej, w tym artykułu 156 §1 k.p.a. dotyczącego stwierdzenia nieważności decyzji.

Pogląd sądu apelacyjnego jest zgodny z aktualnym orzecznictwem. Sąd Najwyższy w wyroku z 5.03.2015 r., III UK 136/14, LEX nr 1665741 stwierdził:

Przepis art. 156 § 1 pkt 2 k.p.a. nie jest wystarczającą (samodzielną) podstawą do weryfikacji (unieważnienia) decyzji ostatecznej organu (zakładu) rentowego. W tym zakresie decyduje prawo materialne właściwe dla świadczenia. Nie można więc przyjąć, że oprócz decyzji rentowych (emerytalnych) w całości zgodnych albo niezgodnych z prawem istniałaby jeszcze trzecia kategoria takich decyzji, czyli niezgodnych z prawem, ale w stopniu mniejszym niż rażące naruszenie prawa w rozumieniu art. 156 § 1 pkt 2 k.p.a.

W uzasadnieniu Sąd Najwyższy argumentował: Regulacja z art. 156 § 1 pkt 2 k.p.a. nie przenosi się do postępowania przed sądem ubezpieczeń społecznych w takim znaczeniu oraz funkcji, jakie ma w postępowaniu administracyjnym.

Tam jej rola jest odrębna, tak jak postępowania, które wszczyna i zakreśla (art. 157 k.p.a. i nast.). Przepis art. 156 § 1 pkt 2 k.p.a. stosuje się do decyzji rentowych (emerytalnych) z mocy szczególnych regulacji, przy czym postępowanie to ma swoje odrębności, z których zasadnicza sprowadza się do stwierdzenia, że decyduje wówczas prawo materialne właściwe dla świadczenia.

Należy też wskazać na argumentację Sądu Najwyższego zamieszczoną w uzasadnieniu do wyroku z 9.10.2014 r., II UK 594/13, LEX nr 1545147:

W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych ostateczna decyzja organu rentowego staje się prawomocna, po pierwsze, z upływem terminu do jej zaskarżenia do sądu ubezpieczeń społecznych (decyzja niezaskarżona), po drugie, wtedy, kiedy sąd ubezpieczeń społecznych prawomocnym wyrokiem oddali odwołanie. W obu tych sytuacjach ustawodawca przewidział odrębny tryb postępowania w art. 83a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. W przypadku decyzji niezaskarżonej do sądu organ rentowy ma uprawnienie do samodzielnego ponownego ustalenia prawa lub zobowiązania (ust. 1), natomiast jeśli sprawa została zakończona prawomocnym wyrokiem sądu, organ rentowy może wydać samodzielnie decyzję tylko na korzyść strony, w przeciwnym razie musi wystąpić do sądu z wnioskiem o wznowienie postępowania (ust. 3). Natomiast przewidziana w art. 83a ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych możliwość zmiany, uchylenia lub unieważnienia z urzędu decyzji ostatecznych, od których nie zostało wniesione odwołanie na zasadach określonych w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego, odnosi się do art. 154 k.p.a., (decyzja ostateczna, na mocy której żadna ze stron nie nabyła prawa, może być w każdym czasie uchylona lub zmieniona przez organ administracji publicznej, który ją wydał, jeżeli przemawia za tym interes społeczny lub słuszny interes strony), art. 155 k.p.a. (decyzja ostateczna, na mocy której strona nabyła prawo, może być w każdym czasie za zgodą strony uchylona lub zmieniona przez organ administracji publicznej, który ją wydał, jeżeli przepisy szczególne nie sprzeciwiają się uchyleniu lub zmianie takiej decyzji i przemawia za tym interes społeczny lub słuszny interes strony) oraz art. 156 k.p.a., (stwierdzenie nieważności decyzji). W związku z zasługującymi na aprobatę rozważaniami Sądu Apelacyjnego odnośnie do art. 83a ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, warto - z powołaniem się na ustalone poglądy judykatury (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 2014 r., II UK 242/13 - niepublikowany) przypomnieć, że od chwili wniesienia do sądu powszechnego odwołania od decyzji organu rentowego (w okolicznościach sprawy opartej na art. 83 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych) sprawa staje się sprawą cywilną i podlega rozpoznaniu według zasad właściwych dla tej kategorii spraw (art. 83 ust. 2 w związku z art. 1 k.p.c.). Innymi słowy ewentualne wady decyzji wynikające z naruszeń przepisów postępowania przed organem rentowym pozostają zasadniczo poza zakresem jego rozpoznania, a Sąd w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych orzeka o prawach lub obowiązkach stron na podstawie właściwych przepisów prawa materialnego. Trzeba też wspomnieć, że według art. 83a ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, decyzje ostateczne Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (definiowane w art. 16 § 1 k.p.a. - jako decyzje, od których nie służy odwołanie w administracyjnym toku instancji lub wnioski o ponowne rozpatrzenie sprawy), od których nie zostało wniesione odwołanie do właściwego sądu, mogą być z urzędu przez organ rentowy uchylone, zmienione lub unieważnione, na zasadach określonych w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego. W uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 23 marca 2011 r., I UZP 3/10 (OSNP 2011 nr 17-18, poz. 233), mającej moc zasady prawnej, Sąd Najwyższy stwierdził, że od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wydanej na podstawie art. 83a ust. 2 ustawy systemowej w przedmiocie nieważności decyzji przysługuje odwołanie do właściwego sądu pracy i ubezpieczeń społecznych. Kompetencja ta oznacza jednocześnie, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych sąd powszechny nie jest uprawniony do orzekania w przedmiocie nieważności decyzji administracyjnej, ale - przy uwzględnieniu przesłanek określonych w odpowiednich przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego - rozpoznaje istotę sprawy, którą stanowi istnienie (nieistnienie) wynikającego z przepisów prawa materialnego określonego prawa lub zobowiązania stwierdzonego wadliwą decyzją organu rentowego.

Mając na uwadze przedstawioną ocenę prawną, sąd apelacyjny uznał, że wyrok sądu okręgowego odpowiadał prawu, zatem na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację i zgodnie z art. 108 §1 k.p.c. orzekł o kosztach należnych tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej ubezpieczonemu z urzędu.